

RAADSINFORMATIEBRIEF

Van

college van burgemeester en wethouders

Vergadering van

7 november 2023

Kenmerk

Z/23/063739 / D/23/122930

Portefeuillehouder

Arjan Noorthoek

Portefeuille

Ruimtelijke Ordening

Opsteller

Wesselingh, Ines

Onderwerp

Ontwikkelperspectief 1.0 Groene Hart 2050 incl. reactie Utrechtse gemeenten en AGW-samenwerking

Kennisnemen van

het Ontwikkelperspectief 1.0 Groene Hart 2050 en de reactie daarop van de Utrechtse Groene Hart-gemeenten en de AGW-Samenwerking.

Inleiding

Nederland staat voor grote en urgente maatschappelijke opgaven. Dit vraagt om ingrijpende ruimtelijke keuzes, innovaties en combinaties van opgaven. Het rijk heeft haar ruimtelijke regierol gepakt en de Nationale omgevingsvisie (NOVI) opgesteld. In deze NOVI is de lange termijnvisie van het Rijk op de toekomstige inrichting en ontwikkeling van de leefomgeving opgeschreven. Zestien gebieden waar de opgaven heel complex en urgent zijn, zijn aangewezen als (voorheen NOVI-gebieden nu) NOVEX-gebieden. Een van de aangewezen gebieden is Het Groene Hart. Het Groene Hart is aangewezen omdat het als gebied landschappelijk waardevol is en daarom extra bescherming verdient en tegelijkertijd met grote (klimaat-)opgaven te maken heeft als beperking bodemdaling, terugdringen CO2 uitstoot en aanpassing waterhuishouden etc.

In mei 2022 hebben 43 overheidspartijen uit de vier overheidslagen: Rijk, provincies, waterschappen en gemeenten in en om het Groene Hart een bestuursovereenkomst Groene Hart ondertekend. Met het ondertekenen van deze overeenkomst committeren overheidspartijen in het Groene Hart zich aan de kernopgaven in het Groene Hart: het stabiliseren van veenbodems en het robuust inrichten van het watersysteem waarbij het landschap van het Groene Hart herkenbaar blijft en waar kwaliteit aan toegevoegd is. Uitgangspunt is dat alle ruimtelijke functies (wonen, werken, recreëren, energieopwekking) ontwikkeld kunnen worden mits dit passend is bij het bodem- en watersysteem van het Groene Hart en het de herkenbaarheid van het Groene Hart versterkt. Het voorliggende Ontwikkelperspectief Groene Hart 1.0 is een eerste uitwerking van deze bestuursovereenkomst Groene Hart.

Relatie met andere trajecten als Ruimtelijke Puzzel per provincie en Utrechts Programma Landelijk gebied (UPLG)

Het ontwikkelperspectief Groene Hart hoort bij de NOVEX-gebieden aanpak van het Rijk in het kader nationale regie op de ruimtelijke ordening. Naast de ontwikkelperspectieven voor alle 16 NOVEX gebieden in Nederland, wordt in het kader van deze regie op de ruimtelijke ordening ook gewerkt aan een ruimtelijke puzzel per provincie. In het kader van de opgaven voor het landelijk gebied (LNV-beleid) worden provinciale plannen voor het landelijk gebied opgesteld in de provincie Utrecht is dat het Utrechts programma Landelijk gebied (UPLG). Voor het maken van het ontwikkelperspectief van het Groene Hart is een proces gestart om de verschillende trajecten goed op elkaar aan te sluiten.

Dit Ontwikkelperspectief geeft richting voor de toekomst.

Het ontwikkelperspectief Groene Hart geeft richting aan de toekomst van het gebied. De tijdshorizon van het Ontwikkelperspectief Groene Hart is 2050. Alle ruimtelijke opgaven worden integraal meegenomen en de NOVI principes worden toegepast.

De drie NOVI-principes zijn:

1. combineren van functies
2. voortbouwen op kenmerken en identiteit van het gebied
3. voorkomen van afwentelen opgaven naar latere generaties of naar andere gebieden.

Aangezien niet alle opgaven ruimtelijk ingepast kunnen worden of strijdig zijn met elkaar moeten er keuzes gemaakt worden. Het ontwikkelperspectief Groene Hart 1.0 geeft keuzes aan die gemaakt moeten worden om opgaven te realiseren. Deze keuzes en de gevolgen hiervan kunnen ingrijpend zijn voor inwoners en (agrarische) ondernemers. Daarnaast zijn in het Ontwikkelperspectief Groene Hart ontwikkelprincipes beschreven die vertaald kunnen worden in het ruimtelijke beleid voor het Groene Hart. De gewenste toekomst van het Groene Hart valt of staat met dat we het perspectief gezamenlijk willen realiseren.

Het Ontwikkelperspectief Groene Hart 1.0 is een eerste versie, er zijn nog kennishiaten en onzekerheden waardoor niet alle keuzes hier en nu gemaakt kunnen worden. Het Ontwikkelperspectief Groene Hart kan worden geactualiseerd als er nieuwe informatie voorhanden is.

In dit concept-ontwikkelperspectief is dit uitgangspunt verder uitgewerkt in ontwikkelprincipes, die richting geven aan de ontwikkeling van het Groene Hart. Hierna worden de 11 ontwikkelprincipes kort benoemd.

1. Beschouw **het Groene Hart als waardevol onderscheidend geheel**, waarvan de (landschappelijke) kwaliteiten en cultuurhistorische waarden voor de lange termijn worden behouden en vergroot, met oog voor de diversiteit van de verschillende delen van het gebied, en met oog voor de (noodzaak van) leefbaarheid en economische vitaliteit. Maak keuzes over de verdeling van ruimte en toekennen van gebruik waarbij deze doelstelling voorop staat.
2. Werk volgens **drie NOVI-principes**: combinaties van functies gaan voor enkelvoudige functies, kenmerken en identiteit van een (deel)gebied staan centraal en afwentelen wordt voorkomen.
3. Hanteer bestaande of te realiseren **condities van water en bodem** als primair criterium bij de verdeling van de ruimte over de verschillende gebruiksmogelijkheden van het Groene Hart. Uitgangspunt is dat ruimtelijke keuzes fysiek realiseerbaar zijn, dat zij geen onaantoonbare inspanningen en/of maatschappelijk kosten met zich mee brengen en dat geen negatieve effecten worden afgewenteld op derden, op ander locaties of naar de toekomst.
4. Ontwikkel en richt **het watersysteem** in het gebied zodanig in dat wateraanvoer en -afvoer, waterpeil, waterbergingsmogelijkheden, drinkwatervoorziening en waterkwaliteit aansluiten bij de gemaakte keuzes vanuit het principe water- en bodem sturend. Verhoog het grondwaterpeil in nader te bepalen mate, afhankelijk van deelgebied tot deelgebied. Zorg voor aanpassing aan de extra wateropgaven als gevolg van het verhogen van het grondwaterpeil. Betrek het ruimtebeslag dat hiermee is gemoeid bij de te maken ruimtelijke keuzes.
5. Bied **perspectief voor agrarisch ondernemers** in het Groene Hart. Tegelijk zijn beperkingen van het huidige agrarisch grondgebruik onvermijdelijk. Zowel incidentele als structurele ondersteuning van de overheid (beschikbaarheid van kennis en geld) zijn essentieel en daarmee voorwaardelijk voor de noodzakelijke transitie.
6. Maak voor **bestaande bedrijvigheid gebruik van lokale en (boven)regionale schuifruimte en beperk de uitbreidingsmogelijkheden voor bedrijvigheid** binnen het Groene Hart. **Geef prioriteit aan sectoren die passend en veelbelovend zijn** voor kwaliteiten en leefbaarheid van het gebied en die de economie van het Groene Hart verder versterken, zoals de circulaire economie, activiteiten gericht op waterbeheer, bodemdaling en woningbouw, toerisme en recreatie, en de landbouw waar nodig in aangepaste vorm. Hergebruik bestaande bedrijventerreinen, dit vermindert de uitbreidingsbehoefte voor bedrijvigheid. Multifunctionele inpassing en goede landschappelijke inrichting (schaal en groen/blauw) van alle bedrijventerreinen bevorderen de visuele kwaliteit en duurzaamheid.
7. Bouw **woningen en bedrijventerreinen bij voorkeur op de kleigronden, niet in veengebieden**. Uitzondering geldt voor innovaties die duurzame en betaalbare bebouwing in veengebieden met beperkte drooglegging mogelijk maken. Op deelgebiedsniveau zullen partijen op dit punt nadere afwegingen maken, mede gelet op de sociale impact van dit principe.
8. **Behaal de wettelijke doelen voor biodiversiteit en waterkwaliteit** (VRH en KRW) en daarmee wordt de biodiversiteit en waterkwaliteit in het gebied stevig verbeterd.
9. **Verbeter de verbindingen** naar en binnen het Groene Hart, met een voorkeur voor het versterken van OV, fiets- en vaarverbindingen.
10. **Verzilver het erfgoed: benut het cultuurhistorisch erfgoed voor de opgaven die het gebied kent**.
11. Maak **duurzame energieopwekking in het Groene Hart mogelijk**, zowel vanwege gezien de grote landelijke opgave voor energieopwekking als vanwege de kansen voor de regionale economie. Zoek daarbij naar mogelijkheden die goed aan aansluiten bij de kwaliteit van het landschap.

Kernboodschap

Het ontwikkelperspectief geeft richting aan de toekomst van het Groene Hart. Er zijn hiervoor 11 ontwikkelprincipes opgesteld.

De U10-gemeenten uit het Groene Hart hebben een gezamenlijke reactie opgesteld op deze 1.0 versie. De gezamenlijke reactie van de Utrechtse Groene Hart gemeenten komt voort uit de uitgangspunten zoals geformuleerd in het Integraal Ruimtelijk Perspectief U10 (IRP) en aangevuld met nieuwe thema's en accenten die voortkomen uit onder ander de doelen van het Nationaal Programma Landelijk gebied.

De belangrijkste aandachtspunten uit de reactie op dit ontwikkelperspectief van de Utrechtse Groene Hart-gemeenten zijn:

- Meer aandacht voor de sociaal-economische vitaliteit van gemeenschappen in het Groene Hart bij deze transitie-opgave.
- Perspectief voor agrarische ondernemers verder uitwerken
- Belang van (ruimte voor) bedrijvigheid passend bij het karakter van het Groene Hart
- Meer nuance bij het ontwikkelprincipe over wonen, daarbij meer aandacht voor het woningtekort en de rol van Groene Hart daarbij o.a. intensivering van regiopoorten
- Aandacht voor vitaliteit van de kernen

In kader van de Groene Hart-samenwerking tussen de gemeenten Alphen aan den Rijn, Gouda en Woerden (de AGW-samenwerking) is aanvullend op de reactie van de Utrechtse (U10) Groene Hart gemeenten een reactie opgesteld, die meer accent legt op de onderwerpen waarin wij als relatief grote gemeenten in het Groene Hart samen optrekken.

De belangrijkste aandachtspunten uit deze reactie zijn:

- Meer aandacht voor binnenstedelijk bouwen bij de belangrijkste verkeersassen (OV, wegen en waterwegen) en de noodzaak van schuifruimte voor bepaalde functies om dit mogelijk te maken.
- Groene Hart werkt: aandacht voor financieel instrumentarium om ons bedrijfsleven vitaal en innovatief te houden

Financiën

Dit voorstel heeft geen directe financiële consequenties. De realisatie van dit perspectief met financiële bijdragen van alle overheidslagen zal in de volgende stap worden uitgewerkt in een Uitvoeringsagenda en een Regionale investeringsagenda.

Vervolg

Indien de raad nader geïnformeerd wil worden over het Ontwikkelperspectief met daarin de ontwikkelprincipes, is het mogelijk hierover een informatiebijeenkomst te organiseren. Echter gezien de deadline is het niet mogelijk om dit voor de indieningstermijn van de reactie op 10 november 2023 dit te organiseren.

Bijlagen

1. Ontwikkelperspectief 1.0 Groene Hart 2050 (D/23/122869)
 2. Reactie Utrechtse gemeenten op Ontwikkelperspectief Groene Hart 1.0 (D/23/122872)
 3. Reactie AGW-Samenwerking op Ontwikkelperspectief Groene Hart 1.0 (D/23/123853)
-